МУНИЦИПАЛЬНОЕ АВТОНОМНОЕ УЧРЕЖДЕНИ
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ГОРОДА НАБЕРЕЖНЫЕ ЧЕЛНЫ
«ЦЕНТР ДЕТСКОГО ТВОРЧЕСТВА №16 «ОГНИВО»

Сценарий воспитательного мероприятия

«Традиции татарского народа» («Татар халкының гореф-гадәтләре”)

Педагог-организатор Салихова Г.З.

2021 год

Тема «Традиции татарского народа»- «Татар халкының гореф-гадәтләре»

Форма проведения: интеллектуально-познавательная игра.

Цель: формирование национального самосознания и развитие духовно-нравственных ценностей детей школьного возраста на основе изучения народных праздников, обрядов и традиций татарского народа.

Задачи:

Познакомить детей с традициями и обычаями татарского народа.

Способствовать обогащению представлений о традициях татарского народа.

Воспитывать интерес к культуре татарского народа.

Содержание занятия (этапы):

I раунд: «Вопросы по татарским народным праздникам».

II раунд: «Элементы татарских народных костюмов».

III раунд: «Виды татарских народных блюд».

IV раунд: «Татарские народные пословицы».

V раунд: «Традиции Республики Татарстан».

Ход занятия

Сәламләү.

Хәерле кон, хөрмәтле укытучылар хэм укучылар!

Буыннан буынга күчә торган рухи тәҗрибә һәм йолалар вакытлар узу белән һич тә әһәмиятләрен югалтмыйлар, киресенчә, аларның кыйммәте арта гына.Бүгенге көндә милли бәйрәмнәребезне, йола, гореф-гадәтләребез яңадан торгызылып, яңартылып, заман төсмерләре биреп үткәрелә башлады. Аларны халык белә, хөрмәт итә икән милләт яши, милләт яшәгәч, тел яши, ягъни тормыш дәвам итә, анда яшәүче һәр кеше гореф-гадәтләрне, йолаларны ихтирам итәргә тиеш .

Уенның тәртибенә килгәндә Сез командалар булып катнашачаксыз. Һәр команда узенең әйдаманнарын билгели. Җавапларыгызны язу өчен Сезгә планшетлар һәм күрсәтмә материаллар таратыла. Һәр раундтан соң командирлар җавапларын жюрига тапшыралар.Уен ахырында Сезнең жаваплардан, җыйган балларыгыздан чыгып без жиңүче командаларны билгеләрбез.

1 раунд: «Татар халык бәйрәмнәре»

(“Татарские народные праздники»)

1 нче раунд миннэн сорау-сездэн жавап формасында булыр.

Кәгазьләребезгә һәр командир узенең мәктәбен яза һәм сорауларга җавапларны язып бетергәч нәтиҗәләрне жюрига тапшырабыз.

Сораулар:

1. Борынгыдан килгән бәйрәм. Элек ул кыр эшләре башлануга багышлана торган булган. Ә хәзер бу бәйрәм язгы кыр эшләре беткәч, буш вакытта үткәрелә. Ул нинди бәйрәм?

2. һәр елны көз ахырында яисә кыш башында нинди бәйрәм үткәрелә?

3. Көз көне халык мул уңыш җыеп ала һәм көн белән төн тигезлшкән чакта – 21-23 сентябрь көннәрендә ул бәйрәм уздырыла. Бу нинди бәйрәм?

4. Кышлар үтеп, табигать уяна башлагач, көннең төн белән тигезләшкән бер вакытында кешеләр нинди бәйрәмен билгеләп үткәннәр.

5. Көрәштә батыр калган кешегә зур тәкә бүләк ителә. Капчык сугышы, чүлмәк вату, капчык киеп һәм кашык кабып йөгерү – болар барысы да элегег бэйрэмдэ генэ уйналганнар. Бу нинди бэйрэм?

6. Татар өендә бик күп мендәрләр булган. Ә татар туйларында иң олы күчтәнәч – пар күмәч һәм пар каз булган. Бу хәзер дә шулай. Татар кызлары өчен элеге бэйрэм уңганлыкта сынау йоласы булган.

7. Элеге бэйрэмдэ балалар өйдән-өйгә кереп, шигырь әйткәннәр, йорт хуҗасына сәламәтлек, байлык , уңыш теләгәннәр.Бу нинди бэйрэм?

Җаваплар:

1. *Борынгыдан килгән бәйрәм.Элек ул кыр эшләре башлануга багышлана торган булган. Ә хәзер бу бәйрәм язгы кыр эшләре беткәч, буш вакытта үткәрелә.Ул нинди бэйрэм? Эйе элбэттэ бу* ***Сабан туе бәйрәме.***

Сабантуй бәйрәме − татар халкының иң олы бәйрәмнәренең берсе. Иң элек Сабантуй үткәрү өчен мәйдан әзерлиләр. Иртәгә Сабантуй буласы көнне авыл яшьләре, урам буйлап гармуннар уйнап, җырлап-биеп, хуҗабикәләрдән, яшь киленнәрдән Сабан туе өчен махсус әзерләнгән бүләкләр җыеп, халыкны бәйрәмгә чакырып йөриләр. Бу «Сөлге җыю» дип атала.Икенче көнне матур итеп бизәлгән мәйданга бәйрәмчә киенгән халык җыела.

2. Хәр елны көз ахырында яисә кыш башында – ***Каз өмәсе бэйрэме үткәрелә.***

Каз өмәсенә әзерләнгәндә, туганнарны, күрше кызларын чакырганнар. Гадәттә, өмәгә чакыруна балаларга кушканнар.Кызлар өмәгә иртүк килеп җитә. Казларны чистарталар. Аннары казларны көянтәләргә асып, су буена төшәләр һәм шунда юалар. Чишмә буенда җыр-бию, төрле уеннар оештырылган.

3. .Көз көне халык мул уңыш җыеп ала һәм көн белән төн тигезлшкән чакта – 21-23 сентябрь көннәрендә ***Сөмбелә бәйрәме*** *уздырыла.“Сөмбелә” – башак дигән сүз, шуңа күрә бәйрәмнең төп атрибутлары – башак һәм Сөмбелә исемле кыз.*

*4. Кышлар үтеп, табигать уяна башлагач, көннең төн белән тигезләшкән бер вакытында кешеләр “****Нәүрүз” бәйрәмен*** *билгеләп үткәннәр. Нәүрүз бәйрәме көннәрендә олылар, әби-бабайлар, өйдә матур киемнәрен кигәннәр. “Нәүрүз”иң шатлыклы яз*

бәйрәме-өмет бәйрәме билгеләп үтелгән..Менә шушы бәйрәм безнең көннәрдә халык йоласы буларак яңартыла.Бу көнне халкыбыз уйный, ярыша, күңел ача.

5. Көрәштә батыр калган кешегә зур тәкә бүләк ителә. Капчык сугышы, чүлмәк вату, капчык киеп һәм кашык кабып йөгерү – болар барысы да ***Сабан туенда*** *гына уйналганнар. Мәйданда артистлар да чыгыш ясый. Алар бииләр, җырлыйлар. Балалар да күңел ачалар, төрле уеннарда катнашалар. Ярышлар һәм уеннар беткәч, кешеләр өйләренә кайталар. Һәр йортта табын әзерләнә, бәйрәм ашлары пешерелә.*

6. Татар халкы борын –борыннан ук каз үстергән. Татар өендә бик күп мендәрләр булган. Ә татар туйларында иң олы күчтәнәч – пар күмәч һәм пар каз булган. Бу хәзер дә шулай. Татар кызлары өчен ***каз өмәләре*** *уңганлыкта сынау йоласы булган.*

*7. Балалар өйдән-өйгә кереп, шигырь әйткәннәр, йорт хуҗасына сәламәтлек, байлык , уңыш теләгән бэйрэм ул –****Нәүрүз бэйрәме****.*

2 раунд: « Татар милли киемнәре»

(« Татарская национальная одежда»)

Татар халкының милли киемнәре. Татар халкы элек-электән бик матур киенергә яраткан.Чигелгән түбәтәйләре, берсеннән-берсе матур калфаклары, бизәкле читекләре белән дан тотканнар. Татар хатын-кызлары милли бизәкләр белән чигелгән алъяпкычлар кигәннәр. Үзенчәлекле матур күлмәкләрне, камзуллары белән татар халкы аеруча дан тоткан.

Бу раундда Сез экранда курсэтелгэн иллюстрациялэрне танып, аларнын атамаларын язарга тиеш буласыз. Игътибар экраннарга.

1.

2.

3.

4.

5.

Җаваплар:

1.

Калфак

2.

«Алъяпкыч»

3.

Түбәтәй.

4.

Читек

5.

Чабата

3 раунд: Филворд

Татар халкының милли ашлары.

Бирем: Әлеге раундда Сез курсәтелгән хәрефләр арасыннан татар халкының милли ашларын эзләп язып алырга тиеш буласыз. Никадәр күбрәк ризык исемен тапсагыз-шулкадәр кубрәк бал жыярсыз. Бу биремне утәү өчен Сезгә 3 минут вакыт бирелә. Вакыт чыккач сез җавапларыгызны тапшырырга тиеш буласыз.

в	р	в	д	н	и	ч	п	о	ә	д	К	в
в	п	ө	б	д	с	ң	с	д	ң	э	о	Я
р	о	в	о	и	ы	р	л	ң	с	п	Ш	в
ө	е	п	ө	ч	п	о	ч	м	а	к	Т	о
й	ө	в	п	ш	ә	ч	и	т	ю	а	Е	ф
т	о	к	м	а	ч	а	ш	ы	ө	с	Л	җ
й	к	в	Т	в	и	т	и	т	җ	б	Е	й
й	Ы	ч	ә	с	м	и	н	җ	ю	ң	ы	ф
й	С	ч	Б	и	ч	а	к	ч	а	к	к	е
җ	Т	п	И	у	т	б	д	я	ч	к	а	б
р	Ы	о	К	ы	у	и	а	җ	ы	о	б	ә
н	Б	р	М	о	ы	р	в	р	р	л	ф	Л
ю	Ы	у	ә	г	ө	б	ә	д	и	я	р	Е
у	й	п	К	в	п	т	ы	и	я	п	т	ш
п	р	с	т	җ	б	э	у	а	р	о	д	ң
й	Т	а	л	к	ы	ш	к	ә	л	ә	в	ә
я	с	м	п	и	п	ә	р	ә	м	ә	ч	ә
й	ю	д	б	и	ш	б	а	р	м	а	к	ө

Җаваплар:

в	р	в	д	н	и	ч	п	о	ә	д	**К**	в
в	п	ө	б	д	с	ң	с	д	ң	э	**о**	Я
р	о	в	о	и	ы	р	л	ң	с	п	**Ш**	в
ө	е	п	**ө**	**ч**	**п**	**о**	**ч**	**м**	**а**	**к**	**Т**	о
й	ө	в	п	ш	ә	ч	и	т	ю	а	**Е**	ф
т	**о**	**к**	**м**	**а**	**ч**	**а**	**ш**	**ы**	ө	с	**Л**	җ
й	**к**	в	**Т**	в	и	т	и	т	җ	б	**Е**	й
й	**Ы**	ч	**ә**	с	м	и	н	җ	ю	ң	ы	ф
й	**С**	ч	**Б**	и	**ч**	**а**	**к**	**ч**	**а**	**к**	к	е
җ	**Т**	п	**И**	у	т	б	д	я	ч	к	а	**б**
р	**Ы**	о	**К**	ы	у	и	а	җ	ы	о	б	**ә**
н	**Б**	р	**М**	о	ы	р	в	р	р	л	ф	**Л**
ю	**Ы**	у	**ә**	**г**	**ө**	**б**	**ә**	**д**	**и**	**я**	р	**Е**
у	й	п	**К**	в	п	т	ы	и	я	п	т	**ш**
п	р	с	т	җ	б	э	у	а	р	о	д	ң
й	**Т**	**а**	**л**	**к**	**ы**	**ш**	**к**	**ә**	**л**	**ә**	**в**	**ә**
я	с	м	п	и	**п**	**ә**	**р**	**ә**	**м**	**ә**	**ч**	ә
й	ю	д	**б**	**и**	**ш**	**б**	**а**	**р**	**м**	**а**	**к**	ө

4 раунд: «Татар халык мәкальләре»

(«Татарские народные пословицы»)

Сезнең бирем күрсәтелгән мәкальләрнең беренче өлешен уклар ярдәмендә икенче өлеше белән тоташтыру.

1. Кем эшләми, шул… (уйнарга ярый)
2. Егет кешегә… (җанга дәва)
3. Һөнәрле үлмәс,… (җитмеш төрле һөнәр дә аз)
4. Яхшы сүз… (ашамый)
5. Эш беткәч … (һөнәрсез көн күрмәс)

Җаваплар:

Кем эшлэми, шул ашамый

2. *Егет кешегэ житмеш торле хонэр дэ аз*
3. *Хонэрле улмэс, хонэрсез кон курмэс*
4. *Яхшы суз-жанга дэва*
5. *Эш беткэч, уйнарга ярый*

5 раунд: «Татарстан Республикасы традицияләре»

(“Традиции татарского народа”)

Бирем: килешмэгэн рэсемне күрсәт.

1.

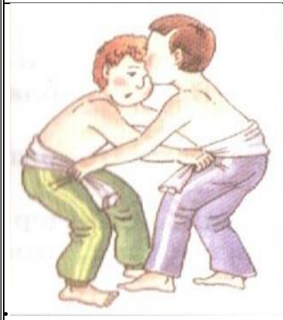 1.	2.	3.	4.

Җавап: Артык рәсем 2 саны астында яшерелгән. Калган күренешләр милли бәйрәмебез-Сабантуй күренешләре.

2.

1	2	3

Җавап: Артык рәсем 3 саны астында яшерелгән. Калган күренешләр безнең күз алдыбызга-язны искә төшерә.Яз җиткәч татар халкы милли бәйрәм- Нәуруз көнен билгеләп үтә.

3.

1	2	3

Җавап: Артык рәсем 2 саны астында яшерелгән. Калган күренешләр безнең күз алдыбызга-көз фасылын искә төшерә. Көзен татар халкының традиөион Сөмбелә бәйрәмен билгеләп үтуе турында без инде беләбез, шулай бит, укучылар?

4.

1	2	3

Җавап: Артык рәсем 1 саны астында яшерелгән. Калган күренешләр безнең күз алдыбызга-килен белән кияү ярәшү-никах бәйрәмен искә төшерә.

Йомгаклау

Э хәзер нәтиҗәләрне карап үтик.

Бүген искә төшергән гореф-гадәтләр, традицияләр сезнең күңелләрегездә сакланып калыр, мили киемнәр һәм мәкальләрне хәтерегездә сакларсыз дип ышанып калам.

Сау булыгыз. Киләсе очрашуларга кадәр!

Кулланылган әдәбият:

1. Усманов М. А. Татарские исторические источники XVII - XVIII вв. - С. 141.

2. Уразманова Р. К. Современные обряды татарского народа: Историко-этнографическое исследование. -Казань: Тат. кн. изд-во, 1984. - 144 с.

3. Шарафутдинов Д. Р. Сабантуй - образ жизни народа=Сабан туе - халыкныц яшэеше.-- 310 с.

4. История Татарстана. XX век. 1917-1995 гг. 4-я часть: Учеб. Пособ. Для общей образ. Завед / Под. ред. Б.Ф. Галямова - Казань: 1998 г. - 416 с.

5. История и культура родного края: Учеб. Пособие для основной школы/ Исламов Ф.Ф. - Казань: Магариф, 1994 г. - 191 с.

6. Культура, искусство татарского народа: истоки, традиции, взаимосвязи: - Казань: - ИЯГИ им. Г. Ибрагимова, 1993 - 138 с.

7. Культура, искусство татарского народа: истоки, традиции и взаимосвязи/ под ред.А.Х. Халиков, Г.Ф. Валиева-Сулейманова - Казань.: 1993 - 140 с.

8. Суслова С.В.Женские украшенияказанских татар середины XIX - начала XX века.: Ист.-этногр.исследование./Суслова С.В.-М.:Наука, 1980.-128 с.

9. Завьялова М.Н. Татарский костюм: Из СОБР Гос.музея Республики Татарстан/Завьялова М.Н.-Казань:Заман, 1996.-256 с.